СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY
УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.
OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.
ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 164. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 17 липня 1930. VOL. XXXVIII. No. 164. Jersey City, N. J., Thursday, July 17, 1930. THREE CENTS.

ВІДКРИЛИ НІБИТО ТАЙНИЙ ДОГОВІР.

ПЛЯНУЮТЬ НОВІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ.

ВАШИНГТОН. — Сенатор Рід, один з противників договору про морські зорушення, виступив у сенаті з промовою, в котрій подав текст відкритого нібито тайного договору між великими морськими державами в справі морських зоружень.

Заява сенатора зробила деяку сензацію в палаті, але скоро показалося, що цей нібито тайний договір це тільки брулiоновий начерк договору, вживаний американськими представниками на початку конференції.

Тепер противники договору збираються класти до резолюції за договір нові застереження про „свободу моря".

НЕВДОВОЛЕННЯ СЕРЕД ФАРМЕРІВ.

ВАШИНГТОН. — Ріжні фармерські орґанізації добиваються від уряду ріжних зарад у клопотах, які мали тепер обсісти американського фармера. Самий уряд стверджує, що ціни фармерських продуктів дуже низькі.

Сенатори з фармерських стейтів теж добиваються зарад для фармерів, але ні сенатори ні фармерські орґанізації не годяться на ніякий плян. Одні похвалюють президента за його вето на закон про вирівнання, а другі якраз побиваються за такий закон. Одні хвалять президента за його приказ федеральній фармерській раді не купувати збіжа, а другі далі цього добиваються.

РОЗБІЖНІ ПОГЛЯДИ НА ПОЛІТИКУ УРЯДУ.

ВАШІНҐТОН. — Двох конґресменів рівночасно приготовило свої заяви до поміщення в „Конґресовім Рекорді", і обидві заяви відносяться до тої самої справи, до політики теперішної адміністрації. Заяви собі діяметрально протилежні. Конґресмен Бернс з Тенесі в своїй заяві пятнує федеральний уряд за марнотравство публичного гроша, а конґресмен Вилієм Вуд з Індіяни хвалить уряд за небувалу ощадність. Перший є демократом, другий републиканцем.

УРЯД ХВАЛИТЬСЯ ВІДКРИТТЯМ ВИНОВНИКА ПОЖАРУ В КІНҐСЛЕНДІ.

ВАШИНҐТОН. — Тайні аґенти федерального уряду кажуть, що вони найшли чоловіка, котрий є виновником вибуху амуніції, що скоїлася дня 11. січня 1917 року в Кінґсленді, в стейті Ню Джерзі.

Має ним бути Теодор Возняк, а доказом його вини має бути те, що при його варстаті почався вогонь, що він сейчас по вибуху пожару втік, що він ховався ці всі роки та нарешті виринув у товаристві адвокатів, обороняючих німецькі інтереси в Америці. Його найдено в Топер Лейк, Ню Джерзі.

Американські асекураційні компанії домагаються від Німеччини звороту 14 мілiонів долярів, які вони заплатили за амуніцію, втрачену підчас вибуху в Кінґсленді. Претенсії зприводу вибуху на Блек Там, що случився в липни 1916 р., виносять 11 мілiонів долярів.

ДОМАГАЮТЬСЯ СЛІДСТВА НАД АДМІНІСТРАЦІЄЮ НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Републиканський дорадчий комітет нюйорського повіту домагається від Рузвелта, ґубернатора нюйорського стейту, скликання надзвичайної сесії стейтової леґістратури для розслідження корупції, котра вкралася в адміністрацію міста Ню Йорку, а котра виходить на верха щораз новими скандалами в ріжних департаментах адміністрації.

Ґубернатор не дав відповіди.

КОНҐРЕСОВЕ СЛІДСТВО НАД КОМУНІЗМОМ.

НЮ ЙОРК. — Конґресова комісія, покликана до розслідження комуністичної діяльности в Америці, почала вже свої нюйорські переслухання. На перший день свідками були суперінтенденти кількох нюйорських публичних шкіл, у котрих має ширитися комуністична пропаґанда.

З зізнань свідків показується, що тут робиться богацько галасу зничевя. Комуністи не мають у школах найменшого впливу. Деколи збаламутять дитину, що приїхала з Европи, але діти, вроджені тут, без виїмку відпорні на цю пропаґанду. Цей вплив різко відбивається від надзвичайних зусиль, які комуністи роблять у цили добуття собі впливу серед молодежи американських шкіл. Вони видають палкі летючки, ведуть завзяту пропаґанду, але те все зводиться нінащо.

Свідки були під враженням, що комуністичні аґенти добре заосмотрені в гроші, та виказували свої здогади, що гроші йдуть з Москви.

КАТАСТРОФА НА НАДЗЕМНІЙ ЗАЛІЗНИЦІ.

НЮ ЙОРК. — На стації надземної залізниці на перехрестю вулиць Вест Бродвей та Чемберз Стріт зударилися у вівторок коло год. 5.45 вечером два особові поїзди. Обидва поїзди були деревляні. Підчас катастрофи покалічено 18 осіб.

СТРИБНУВ У ВОДУ З ВИСОЧИНИ 115 СТІП.

Швед Соденберг стрибнув у воду з моста біля Стокгольму з височини 115 стіп. Йому товариші жартуючи сказали пірнути з моста, а він, не довго надумуючись, найняв автомобіль і в супроводі товаришів поїхав на міст. Щасливо „викупавшись", він вернувся до дому на здивування тих, що приглядалися його вчинкови.

КОНҐРЕС ТОВАРИСТВ ПРИЯТЕЛІВ ЛІҐИ НАЦІЙ ПРОТИ ПОЛІТИЧНИХ ПЕРЕСЛІДУВАНЬ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

14-тий конґрес Товариства Приятелів Ліґи Націй у Женеві ухвалив між иншими резолюцію з протестом проти політичних переслідувань на Радянській Україні та в інших союзних республиках. Конґрес стверджує, що політичні переслідування в СРСР викликали у всьому світі почування глибокого обурення проти поступовання большевицького уряду, який приноровлює на Радянській Україні методи брутального терору та кровавого гнету, що суперечить елементарним почуванням людської свободи. Збори протестують святочно проти тих метод большевицького уряду, які осуджує ввесь світ, а які загрожують мирним відносинам між народами. Резолюцію цю ухвалили на внесення української делеґації, в якої склад увіходили ректор українського університету в Празі проф. Яковлів, проф. університету Смаль-Стоцький та голова Гол. Ради Української Еміґрації проф. Шульгин.

КОМУНІСТИ БЮТЬ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ У ЧЕРНІВЦЯХ.

За митрополичою резиденцією лежить улиця Домініка, яка веде до гарного парку Домініка, котрий спадає з трох боків досить стрімко вниз. З гори видно Прут з околицею. Стрімкі спади засаджені парковими деревами. По них ведуть штучні, добре удержувані вулички. У цьому парку проходжується черновецька публика, вдихаючи свіжий воздух. Від довшого часу відбувають собі там свої віча комсомольці, цебто молоді жидівські хлопці й дівчата з зірочками на шапочках і одягах. Незамітно від поліції творили вони собі пізними вечерами бодай у палких промовах большевицький рай. У тих околицях мешкає богато Українців. Між тими большевиками й українською молодю нераз доходило до бійки, з якої хоробрі большевики ратувалися втечею. Дня 19. червня зібралося в ночі в 11-тій годині поверх 20 комсомольців і напали несподівано двох українських студентів, Бубі Микитюка і Рудольфа Голтина, як вони виходили з парку. Большевицькі молодці кинулися на цих студентів з ножами, завдаючи кілька легких ран Гоптинови, а Микитюка так порізали, що його мусіли відвезти зараз до шпиталю, де його оперували. Люде, що бачили цю бійку, не могли боронити нападених, бо напасників було богато. Большевики бють Українців, а Румуни, засліплені безмежним шовінізмом, прозивають нас, невинних горожан, большевиками. — („Час").

МЕК ДОНАЛДА ВІДДАНО В РУКИ АДВОКАТІВ ТОМИ МУНІЯ.

Болтиморська поліція пустила на волю Джана Мек Донелда, ославленого свідка проти Томи Мунія, з тим, що він має бути під опікою адвокатів Томи Мунія. Адвокати хотіли би його взяти як найскорше до Каліфорнії на переслухання, але Мек Донелд хорий і не може сейчас їхати в таку далеку дорогу. Стейт Каліфорнія запевнив, що заплатить усі кошти перевезення Мек Донелда.

У Ню Йорку соціялістична партія плянує велику демонстрацію в справі Томи Мунія.

СТРІЛЯНИНА НА БЕНКЕТІ 400-ЛІТТЯ БЕРЕЖАН.

Місто Бережани видало обід з нагоди свого 400-ліття і 125-ліття тамошньої гімназії. В обіді тім узяв м. і. участь капітан 6. летунського полку зі Львова, Ол. Маевський. Був там і Бр. Едм. Чаплінський, абсольвент прав і власник млина, резервовий офіцир, що є теж командантом округи стшелецького союзу. До Чаплінського приступив кап. Маевський і вдарив його двічи в лице. Чаплінський відповів, що він безборонний і чести своєї боронитиме інакше. Тоді кап. Маевський з віддалі двох кроків вистрілив до Чаплінського в груди. Куля пробила легені та застрягла в хребті. Чаплінського відвезли до шпиталю. Кажуть, нібито Чаплінський сказав якісь образливі слова про пані, що були на бенкеті, а кап. Маевський постановив боронити їх чести. Інші кажуть, що Чаплінський нездібний обиджувати жінок, бо це лагідна людина та джентельмен.

СВЯТО УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ З ПЕРЕШКОДАМИ.

У Книгиничах, пов. Рогатин, відбулося „Свято української кооперації", підчас якого улаштовано похід кінних бандерій. Поліції не подобалися ці кінноччики і вона намагалася спинити похід та розігнати 3000 учасників походу, а коли це не вдалось, кілька осіб арештовано. Всеж свято кооперації відбулось дуже величаво і поліція не могла перешкодити книгиницьким Українцям заманіфестувати свою силу.

АЛЬБАНЕЦЬ УБИВ ІТАЛІЙСЬКОГО СТАРШИНУ.

Італійський вищий старшина, інструктор военної школи в Широку, Осип Шіесті, підчас їзди до міста Скутарі згинув, смертельно поранений револьверовою кулею. Слідство виявило, що цього старшину застрілив фанатичний ворог Італії, вояк альбанської армії Іслям Ґроцдані, якого арештовано.

І В ШВАЙЦАРСЬКІМ ПАРЛЯМЕНТІ БЮТЬ.

На днях у швайцарськім парляменті прийшло до сварки між комуністичним послом і послом католицької фракції. Комуніст назвав католика „брехуном" і за те католик ударив його в лице. Почалося замішання і наради перервано.

З НОЖАМИ НА ВЧИТЕЛІВ.

У виховнім заведенні біля Шуйська ученики кинулися з ножами та револьверами на учителів і поранили їх за те, що не хотіли мати відчиту на сексуальні теми.

ЩЕ ОДИН ЮВИЛЕЙ І НОВА ДРАЧКА.

З Бережан пишуть до „Діла": Здається, на Бережани зайшла пошесть ювилеїв. Крім 400-літнього ювилею міста (якого Українці не признають, бо початки міста сягають ще старих, княжих часів, а не часів польських!), крім 125-літнього ювилею гімназії, в якому Українці беруть участь, маємо ще в цьому році ювилей 25-літнього учителювання директора місцевої гімназії. Не можна мати нічого проти ювилею директора школи, але як це пояснити, що у звязку з цим останнім ювилеєм член учительського збору, що стоїть близько до особи згаданого директора, збирає між молодю „добровільні датки" на ту ціль? А треба знати, що від усяких драчок ми тут уже просто не в силі обігнатися!

ДЕ ЗБРОЯТЬСЯ.

По звісткам з Будапешту Югославія переводить у приспішеному темпі фортифікації свого мадярського кордону. Приноровляють там систему бетонових фортів на віддалі кільометра, з гарматами й машиновими крісами. У тім ланцюху малих твердинь поміщено найкращі сербські і хорватські полки.

ЕСПАНІЯ ПРОТИ ПАНЕВРОПИ.

Дня 27. червня еспанський уряд вручив французькому послові відповідь на письмо Бріяна в справі Паневропи. Еспанія не може вступати в жадні паневропейські союзи, тому, що має свої кольонії в Америці і паневропейська федерація ослабилаб впливи Еспанії в Америці. Еспанія може входити тільки в такі звязки, які не є звернені проти Америки.

КАСІЄРА Й ВОЗНИХ ЗАМКНУЛИ В СЕЙФІ.

До Банку Гандльового в Лодзі закралося 6 бандитів. Впустив їх банковий післанець Юнґ у полудне, коли возний Гофман пішов на обід. Коли в 3. год. вернувся, бандити звязали його шнурами. Тесаме зробили і з другим возним, Ревельським. Потім розбили підручну касу та взяли з неї 1,700 долярів. Коли вечером прийшов у банк касієр Пшедельський, злодії відібрали йому ключі, отворили сейф, узяли відтам 70,000 зол., затягнули до сейфу кас. Пшедельського, возних Гофмана й Ревельського й затраснули за ними двері. Вечером бандити відїхали автом. Приватних сховків бандити не розбили. Втрати банку покриває асекураційне т-во, бо банк був обезпечений. Коли один із директорів банку, Каліновський, прийшов в 10. год. веч. у банк, переконався, що нема там возного Гофмана, який тоді повинен дижурувати. Став перешукувати банк і побачив, що замки сейфу нарушені, а двері затраснені. Повідомлена поліція приступила до увільнення замкнених із сейфу. Було це не тяжко, бо найшли другі ключі. В 2. год. вночі увільнили касієра й обох возних із сейфу. Досі арештували лише возного Цибульського, підозрілого в змові з бандитами. Банковий післанець Юнґ утік з бандитами. Про напад на банк повідомили поліцію в Польщі та за кордоном.

КРІВАВІ ЗАВОРУШЕННЯ В ЄГИПТІ.

17 УБИТИХ І 400 РАНЕНИХ, МІЖ НИМИ 11 ЕВРОПЕЙЦІВ.

АЛЕКСАНДРІЯ (Єгипет). — Бувший премієр-міністер єгипетського уряду, Нагас Паша, врядив двогодинну „спокійну" демонстрацію в память тих, котрі загинули в боротьбі за конституцію. На його поклик приєдналися націоналісти, які з рештою розпочали кріваві демонстрації проти Европейців. 11 Европейців тяжко побито; між ними одна дівчина знаходиться при смерти, а італійський хлопчик уже помер від побиття камінням, коли він приглядався демонстрації.

Натовпи Єгиптян-націоналістів розгромили богато склепів Европейців та їхніх домів. Поліція не могла спинити ворохобні, поки не прибули війська з Каїра. Натовпи старалися зруйнувати й спалити головне поліційне управління, але їх до того не допустили.

Заворушенння ці вважаються найсеріознішими від 1919 року, коли також відбулися демонстрації під проводом Заглула Паші, відомого націоналістичного вожда. Безпосередньою причиною останніх заворушень стало розвязання єгипетського парляменту після того, як єгипетська делеґація в Лондоні не могла прийти до порозуміння з урядом Мек Донелда.

За один день, 15 липня, вбито 17 осіб та покалічено 400, а між ними 50 поліцаїв. Поліція кілька разів стріляла в натовпи демонстрантів. Европейці укриваються під захист поліції та війська.

РОЗВЯЗАЛИ ПАРЛЯМЕНТ.

ҐЕЛЬЗІНҐФОРС (Фінляндія). — Ізза обструкції соціял-демократичних соймових послів проти закону по боротьбі з большевиками, який уже був ухвалений в третьому читанню сойму, президент розвязав сойм. Вибори до нового сойму мають відбутися в перших двох днях жовтня.

НЕБУВАЛО ВЕЛИКА ПОЗИЧКА.

МОСКВА (СССР). — Щоби перевести в життя пятилітний плян розбудови індустріялізації, радянський уряд проголосив нову внутрішню позичку в розмірі двох міліярдів рублів. Уряд закликає селянство та робітництво „добровільно" підписуватися на цю позичку, яка має бути закінчена за три місяці.

ТРОЦЬКИЙ ЗНОВУ ХОРИЙ.

ІСТАНБУЛ (Туреччина). — Секретар Троцького заявив пресі, що чутки про те, що Троцький дістав візу на виїзд до Франції, неправдиві. Троцький тепер знову захворів так, що не може їздити.

НЕВДАЧА ПРИ ЗБОРІ ВРОЖАЮ.

МОСКВА (СССР). — Ґазета „Правда" констатує, що цього року не буде сподіваного рекордового збору врожаю. Зпочатку врожай зоповідався гарний на півдні Росії, середній в центрі, а місцями трохи нижче середнього. Та підчас жнив на півдні падають великі дощі, що затримує косовицю. Крім того бракує відповідного транспорту, особливо на великих колективних фармах, та невміла орґанізація збору врожаю приводить до того, що збіже залишається на дощі й нищиться.

Це ще одна неґативна сторона поспішної коликтивізації та невміння орґанізувати великі господарства.

ІНДУСЬКО-МАГОМЕДАНСЬКА БОРОТЬБА.

ЛОНДОН (Анґлія). — Відомости з Індії подають, що заворушення й боротьба між Індусами та магомеданами в Східньому Бенґалю значно більша ніж зпочатку здавалося. Туди вислано спеціяльні війська, щоби припинити кріваві сутички між цими двома релігійними ґрупами населення Індії.

Сутички почалися з того, що натовп магомедан прийшов до одного Індуса, котрий позичав гроші на вексель і деякі його довжники почали вимагати обміну своїх векслів так, що за 100-доляровий свій вексель вони видають новий на 35 долярів. Після того, як Індус відмовився виконати це домагання, магомедане спалили й розграбували його дім. Потім вони напали на инших Індусів, а з того повстала кріваваа боротьба між ними в районі на яких 150 миль.

ГІНДЕНБУРҐ В ОБОРОНІ „ШТАЛЬГЕЛЬМУ".

БЕРЛІН (Німеччина). — В пруських містах, які знаходяться під антантською окупацією, наступило велике розчарування, бо стало відомо, що президент Гінденбурґ не відвідає їх підчас свого обїзду звільнених районів. Причина такого поступовання президента та, що в Прусії розвязано союз бувших фронтових вояків „Штальґельм", якого почесним президентом є Гінденбурґ.

Всі національні, політичні та инші орґанізації можуть в Прусії публично виступати зі своми праборами й своїми окремими строями, але „Штальгельм" цього права позбавлений. Президент Гінденбурґ заявляє, що він не може ставити в таке понижуюче положення орґанізації, яка єднає в собі тих, що кровю боронили свою батьківщину,

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи", Montgomery 498. Тел. У. Н. Союза: Montgomery 1838.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НОВИЙ УДАР У ПРОГИБІЦІЮ.

Коли кораблеви грозить затоплення, втікають з нього щурі. Коли законови грозить відкликання, проти нього виступають ті, що покликані до його виконування.

У Ню Йорку виступив проти прогибіційного закона Томас С. Т. Крейн, державний прокуратор, визначний правник, колишній стейтовий суддя. Він підносить проти прогибіції ряд закидів.

Прогибіція противиться американській конституції. Дух сеї конституції стоїть за свободу й волю. Вона стоїть за центральну владу тільки такої сили, яка доконечне потрібна для вдержання порядку й захоплення свободи. Прогибіційний примус не має нічого з таким розумінням конституції. Через те прогибіція підриває повагу до американської конституції.

Прогибіція нарушує права стейтів, котрі охороняє американська конституція.

Прогибіція нерозумний закон, бо забороняє з однаковою силою те, що нешкідливе, як і те, що шкідливе. Шкідливе непоміркованнє, Шкідливе непоміркованнє не тільки в питтю, але й у їді. Прогибіція не забороняє непоміркованння, але алькоголь.

Прогибіція не відкликається до внутрішних моральних сил людини, до її здержливости, сили волі, панування над собою, але до зовнішного насильства. Через те прогибіція обурює кождого чоловіка. Богато людий нарушує його з самого обурення. Богато людий пє, які давніше не пили. Пють люди загально: вчені, богаті й бідні, визначні й невизначні.

Перед прогибіцією суспільний порядок спирався на людий, що виконували кожду постанову закона. Сі люди мали загальне поважання. На них усі дивилися. Їх наслідували инші. Нині провідниками стали люди, які нарушують закон. Героєм громадянства став чоловік, що має „спікізі" або знає їх адреси. В цілій суспільности шириться беззаконння. В цілій суспільности затратився стид за пиятику. Пиятика вже не соромна річ, якою вона була колись. Дехто на неї дивиться як на геройство. Пиятика часто тягне за собою безробіття, нужду, пониження, злочин.

Через те американське громадянство повинно чим скорше зрозуміти величезну шкоду, яка може вийти для нього, коли прогибіції не скасується в як найкоротшім часі. Прогибіція, зрештою, се закон, якого виконати ніколи не дасться. Тому й зайво його держати в списі законів, щоби він тільки народ деморалізував.

Лев Ясінчук.

ГАЛИЦЬКІ ОБРАЗКИ.

I.

В останньому часі подав москвофільський орган („Рускій Голос") у Львові вістку про угоду Українців з Польщею. Навіть написав, які є точки тої угоди. Дуже мізерні: амнестія і поворот для української еміграції (політичної); субвенції для українських установ; Українці мали би стати в трох галицьких воєвідствах заступниками воєводів; укранські приватні школи мали би перейти на державний кошт і вже чи не всі. Такі китайські вісти подали польські наймити, не знати, чи з власної пильности, чи з наказу. Польська преса вдарила на трівогу. Зашуміло, як у ріці в часі повені, загуділо, як перед бурею. „Як можна? Як сміє уряд робити угоду з якимись Українцями, яких (як звісно по польським переконанням) нема. Нехай уряд заспокоїть стурбовану публичну опінію".

Колиб так не дурна, то булаб це навіть мудра тактика з боку Поляків. Одним махом зрушувала заспану польську політику, настроювала польську опінію проти уряду, а — колиб Українці повірили — то моглаб навіть внести замішання в їхні ряди. На щастя таких наївних між Українцями нема. Кожний питає, де той підклад до умови? Чи те переслідування нашого життя, чи ті варварські виступи польських організацій, чи ті труси та арешти, чи процеси, чи присуди смерти? Для кожного Українця нікчемність таких вісток — ясна.

Нарешті покінчився — здавалося — безконечний черговий судовий процес проти 17 Українців у Львові, який займав уми всіх страшною змрою смерти, що нависла була на протязі тижнів. Чутливіщі й палкі юнаки, які пережили могутній зрив народу в 1918 1919, втративши державу, вступили з розпуки, зі святих почувань на шлях боротьби, ждучи другої весни народів. За це їх судили. Судили і нею. Тому слушно сказав один з оборонців, „коли судите їх, то судіть і мене і мого товариша, судіть цілий сорок-міліоновий народ". Підсудні заховувалися з гідністю. Навіть україножерний заступник подрапаної від бомби Штрайтівної, д-р Перацький, який осуджував не тільки обвинувачених, не тільки УВО, але й цілий український нарід, який доказував історичні права Поляків до української землі, —, мусів признати, **що імпонують йому деякі члени УВО своїм ідеалізмом та поривом до боротьби за волю України.** Не помогли нічого переконуючі промови оборонців. Вони не збудили застанови й милосердя для тих, що належали до тої організації, яка, як це говорив прокуратор, змагає до підготовки повстання, до нової революції. Шовіністична польська преса осуджувала оборонців за їх протидержавну агітацію з судової трибуни та завзивала свою публику до самосуду над ними. В такій атмосфері кінчився процес, а галицька Україна враз з батьками обвинувачених вижидала з запертим віддихом присуду, по якому сподівалися, що він буде **местю.** Довго радили присяглі над поставленими їм питаннями. Радили так завзято, що один із суддів присяглих з іритації дістав вибух крови. Перед видачею присуду його прямо із салі відвезено до шпиталя. Засудили. І знов нависло марево смерти над українським Львовом. На цю кару засуджено Романа Біду. Тараса Крушельницького засуджено на 3 роки тяжкої вязниці, Йосифа Кирилюка так само, Романа Качмарського на 2 роки, Михаила Терещука, Івана Вацика, Йосифа Наорлевича і Володимира Махневича по 4 роки тяжкої вязниці. Інших увільнено від вини. Так розігралася одна з безконечних их11.:рла Терещука, Івана Ватрагедій за власність української землі.

Вихвалюючи всіх і вся, що причинилися до гострого засуду, пише вшехпольська газета: „Треба підчеркнути мужеське й повне такту становище прокуратора, Ліпша, оживлене горожанською журбою за цілість річипосполитої і будучність народу, який бореться в імя оборони прав **проти виступів чужих агентур" (!).**

Польську ніжність підносить при цьому польська преса. Іменно по проголошенні смертного присуду на Біду Штрайтівна (яку потурбувала бомба), мала нібито заплакати. Не знати, чи це якраз правда, але цю дрібничку возвеличують і роблять з дівчини ангела. „Не задрожала рука злочинця, кладучи кільограм екразиту між жінки; тимчасом тяжко скривджена жертва, чудом видерта з обіймів смерти, —плаче над своїм убийником". Так пишуть польські часописи. Що за поезія, що за великодушність!

Важкий це був присуд. За одним махом вісьмох засуджених, з того один на смерть. Та, якіб строгі не були присуди, — визвольної ідеольоґії української молоді вони не опоганять, ні не зломлять!

(Конець буде).

П. Феденко.

ХАРКІВСЬКИЙ ПРОЦЕС І УКРАЇНСЬКІ „ПРОСВІТЯНЕ" ЗА КОРДОНОМ.

(Голос з української соціял-демократичної преси).

З найбільшим обуренням ганьбимо всю систему большевицької провокації, засуджуємо цей режім, збудований на єзуїтстві й тероризмі. Але не можна проминути мовчки **тих метод,** якими дехто з українських патріотів думає з цим окупаційним большевизмом боротися. Ці методи можна назвати одним словом: „просвітинство". І, на жаль, мусимо сконстатувати, що в харківському процесі цих елементів „просвіти" було виявлено досить. Всупереч мовчазній вдачі нашої народньої маси, українська інтелігенція аж надто балакуча; супроти характеру Українця, котрий, як відомо навіть з російських підручників географії, неймовірний і тому „дивиться зпідлоба", наша інтеліґенція довірлива до наївности.

Поза всією пошаною до культурних і наукових заслуг осуджених у Харкові большевицьким неправедним судом українських громадян, мусимо ще раз піднести той факт, що ак. Єфремов і др. в своїй діяльности наробили недопустимих помилок. Для політичної діяльности мало самої теоретичної освіти, для цього треба ще й особливих якостей характеру, темпераменту, властивостей борця, яких бракує багатьом представникам української культурницької інтеліґенції. З цими методами праці, при яких в СВУ брав участь навіть Ніковський, що, як всім відомо, це на еміграції в Берліні накладає з большевиками, — далеко не підемо. Через таку необережність загинули й гинуть тисячі наших менше відомих українських громадян: це страшні жертви неправильних метод. Бо опинитися настільки в сільцях большевицької провокації, вірити агентам ДПУ, що, напр., ніби члени Ц. К. УСДРП, які перебувають за кордоном, належали до СВУ, і **не спробувати перевірити** цих тверджень — цеж верх необережности й політичного ділетантства!

II.

Подивимось, чого досягла большевицька диктатура на харківському процесі. Не з нашого погляду, людей, що мають змогу інформуватися з ріжних джерел, **а з погляду невільного читача** монопольної комуністичної преси робити оцінку результатів процесу.

Большевики хотіли перед масами показати, що члени СВУ бажали інтервенції чужих держав, — і таке „зізнання" добули з уст засуджених. Самі підсудні признавали себе „ворогами українських робітників і селян", — і це большевицька окупація записала собі на свій рахунок. Большевицькі прокуратори процитували на процесі всякі дійсні й фальшиві документи про претенсії імперіялістичних держав до України, й майже не почули від обжалованих, що власне насамперед треба поглянути на відносини між Україною й Росією.

Ці вимушені „щирі зізнання" засуджених безперечно мусіли робити відемне враження на широкі маси української людности. Звичайно, цими своїми помилками вони підірвали свій лише авторитет, але не українську визвольну ідею. Та ці помилки можуть відбитися неґативно й на українській визвольній боротьбі.

Поза цими „досягненнями" большевизму є й інший бік справи, який нам відкриває процес. Харківська розправа показує безперечно глибоку й широку популярність **ідеї незалежности України** в українськім народі. Тому то нас не дивує, що панове Любченки, Ахматови, Михайлики та інші виконавці державної волі Москви мусіли вживати всяких софізмів, доказувати, що власне КП (б) У „створила самостійну Україну", а що всі інші — то тільки запроданці й аґенти капіталістичного імперіялізму.

З другого боку процес показав надзвичайну популярність **демократичної** ідеї на Україні. „Знаєте, у нас великі люде хотять диктатури, а от дрібненькі, вониб хотіли жити тоді, як диктатури вже не буде", — казала на суді Старицька-Черняхівська. Старицька в своїх зізнаннях підчеркнула традицію політичної свободи, що живе в українському народі, стремління мас до соціяльної справедливости. Популярність демократичної ідеї на Україні являється наслідком визвольної боротьби українського народа й цю традицію бізуспішно намагається зруйнувати чужоземна окупація.

„Ми судимо тут представників партії соц.-демократів, с.-ф. та с.-р-ів — не один раз заявляли большевицькі обвинувачувачі на процесі, — отже судили демократичну ідеольоґію, ідею незалежности, саме для того, щоб всяким способом цю ідею дискредитувати в українських масах.

Харківський суд не велів нікого з обжалованих розстрілювати, „беручи на увагу щире каяття". Перед цілим світом хотіли большевики показати свій „лібералізм", хоч ясно кожному, хто знає большевицькі тюрми та місця заслання, що „суха ґільотина" де-небудь на Соловках не краща від кари на смерть.

Суд скінчено. Але за кордоном зявляються голоси, що намагаються на нещасті спровокованих жертв большевицької юстиції придбати собі політичний капітал.

Перед нами відозва так званої головної еміґраційної ради, вміщена в „Тризубі" з 11. травня 1930 року. Рідко доводиться навіть на еміґрації читати документ такого Хлестаковського стилю. Бож на думку головної ради „уряд УНР після 9-ти літ перебування за кордоном є може більш страшним і небезпечним для окупантів тепер, ніж навіть в час збройної боротьби на Україні". І далі знову: „Хто уважно читав перебіг процесу, той знає, що головними обвинуваченими були властиво не 45 українських діячів. . ., а провідні політики, що міцно звязали свою працю з урядом УНР і знаходяться тепер за кордоном".

Отже й за кордоном заговорила „просвіта"! Це дійсно страшна сліпота „провідних політиків", безмежне наївне самохвальство, яке тільки й могло їх натхнути до такого твердження, що вони „страшніші" большевикам, ніж тоді, коли на Україні йшла збройна боротьба. Чи це не виразна **еміґрантщина,** чи це не вияв внутрішньої порожнечі, чи це не явище, коли люди, що не мають реального життя, себе й других годують політичними фантазіями? Але й далі не краще: „Судовище в Харкові, пишуть діячі з закордонної ради, було потрібне большевикам головним чином для боротьби з впливом на народні маси державного центру УНР. . ." Погляньмо, що це за „вплив". На суді обжаловані заявляли, що вони самі хотіли творити уряд Української Республіки на **українській території,** очевидно не з мотивів позитивної оцінки діяльности закордонного „центру", а з причин зовсім протилежних. А про „впливи" закордонної фірми УНР слід би помовчати. Коли ці „провідні політики" не спромоглися протягом **трох років** навіть довідатися від Єфремова, що то за орґанізація СВУ, коли вони не зуміли дати знати до Київа, що **ніякої СВУ за кордоном немає** (Єфремов **вірив,** що така орґанізація за кордоном є), то щож це за впливи, якими так любить хвалитися закордонна „Просвіта"? Через оцю свою безмежно політичну наївність і безпорадність діячі закордоної „просвіти" не зуміли хоч би **перешкодити** тому, щоб на Україні большевицька диктатура не піймала на свою провокацію й не знищила стільки відданих справі демократії й національного визволення людей.

Вершка політичної наївности досягає відозва еміґраційної ради, коли говорить про дальші перспективи боротьби.

„Суд в Харкові підтверджує велику трудність, яка стоїть на перешкоді тим, що на самій Україні хотять вести підготовчу працю для визволення батьківщини нашої. . . Це завдання може виконати тільки єдина вільна частина

В. Свербивус.

ПЕРШІ УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ.

(Оповіданне).

(5)

Першим питаннєм жінки, яким його привитала, не було питаннє, як продав свиню, але чи знає, що вернув Петро Котлярук, та що з Мариною не оженився. Аж коли Решетар сказав, що сам балакав з Котлярукем, жінка спитала, що дістав за свиню.

— Богато і мало, — відповів. — Богато, бо свині пішли вгору, але тими грішми не спекаємося довгів, які треба заплатити зараз. Тих довгів є ще на пів свині. А що половини не продаш, треба продати цілу.

Жінка відвернулася, бо по її лици покотилися слези. Він вийшов і сів під хатою на лавці. Сидів і туманів. І не чув що жінка кличе його, щоби прийшов бодай напитися молока і зїсти кусник хліба. Вона вийшла, сіла коло него, поклала руку на його рамени і каже:

— Ти зажурився, що друга безрога піде чортови в зуби?

— Коби то тільки свиня! Потім прийде черга на одну корову, потому на другу і на трету. Бо кінці нам взагалі не сходяться. Мене вже від довшого часу морочить питанне, що буде з нашими дітьми. Обі дівки сидять дома, бо ніхто не бере їх; хлопці байдикують, бо роботи нема.

— Такі добрі діти!

— Та що з того, що добрі. Саме того, що добрі, серце болить. Дівчат нема чим вивінувати, синам нема що лишити. Не лиш лишити нема що, але й тепер ось-ось прийде до того, що дома не буде кусника хліба. Вже й так беремо хліб на кредит.

— Хлопці може дадуть собі якось раду, як підуть в світ. Але що буде з дівчатами?

— Кажеш, хлопці підуть в світ. . . Куди, до кого? Кому вони потрібні? Хіба підуть на попихачів до яких шевських майстрів, але не у нас. Хіба в Перемишли, або у Львові. Нині так складається, що в світ скорше випхати дівчину.

— Дівчину? Марина пішла в світ і як скінчила?

Решетар поклав руку на жінчиній руці і сказав:

— Магда могла би піти в світ. . . не так як Марина. Котлярук балакав зі мною.

— Котлярук взяв би Магду? Лишивсьби тут, чи хоче вертати до Відня?

— Він взяв би її, як би зобовязалася поїхати з ним.

— До Відня? Ти дав би дитину так далеко від нас?

— Ще далі, як до Відня.

— Ще далі?! То хіба аж до Італії. . .

— Ще далі. . . До. . . Америки.

Жінка схопилася, станула перед ним і крикнула:

— До Америки! Чи він збожеволів і ти з ним?

Решетар довго не відповідав. Аж по добрій хвили присилував жінку назад сісти і став їй розказувати, як то є в тій Америці. Він сам вже знав, бо розказав йому Котлярук.

На другий день рано шинок Мороза був з фронту від торговиці зачинений. Увійти до него мож було тільки задними дверми від сіний. Але і тепер шинок порожний не був. Навкруги стола сиділи: сам Мороз, його жінка, Решетар, Климчак і Борух Фростіґ. Всі були похилені над столом, на котрім лежала розпростерта мапа. Борух водив пальцем по мапі і показував, де є ґрунта на продаж, які великі, яка їх ціна. Закінчив словами:

— Вибирайте! Але зараз, бо за пару днів їду назад до Відня.

Всі мовчали, позираючи допитливо один на одного. Перший промовив Климчак:

— Як правда все те, що ви кажете, то добре могли би вийти на тім хіба лиш ті, що мають даремного робітника, себто пару старших, крепких синів. Такий Решетар обробиться, бо до роботи має не лиш пару власних рук, але й руки двох старших синів і двох доньок. Я і жінка, то замало, щоби до осени побудувати хату і з пару морґів ліса зробити поле.

— Ви не маєте дорослих дітий — жид замітив, — зате маєте гроші. Конечні перші роботи зробите чужими руками. . .

— Пане Фростіґ, не брешіть! — Котлярук перебив живо. — Виж знаєте, що я балакав з такими, що відтам приїхали. Там в тих лісах робітника не знайдеш. Ніхто не є такий дурний, щоби працював на когось, коли тою самою роботою може сам стати фармером. Виж знаєте, що в Америці можна землю дістати від держави не лиш за готівку, але й на сплату. Хто мав тільки грошей, щоби бодай заїхати до Америки, той землю дістане на кредит. Нащо кому робити на чужій фармі, коли він тою роботою може сплатити власну фарму? Хвалячи Америку, не переборщуйте!

— Або я казав там шукати робітника? — жид зачав крутити. — Можна взяти відси. Очевидно, заплативши йому дорогу.

Котлярук розсміявся, кажучи:

— Щоби, приїхавши на чужий кошт до Америки, втекти?

— Можна зробити так, що не втече в своїм власнім інтересі. Тут є неодна пара здорових зарібників, що виїхала би до Америки, але не має грошей на корабельну карту. Такий пан Климчак, аба пан Мороз міг би купити кількадесять морґів більше, як йому треба. З парою зарібників зробити такий контракт. Ви заплатите за него корабельну карту і їзду на місце поселення. По двох роках дасте йому тих кількадесять морґів на сплату. Кошти дороги і ціну ґрунту сплачувати буде зразу роботою у вас через два роки, решту по двох роках грішми в річних ратах. Гадаю, такий контракт підпише, поїде з вами, та совісно буде працювати кождий зарібник, що хоче їхати до Америки, щоби там осісти на ґрунті. Буде благословити вас.

Жид наглив і напирав, щоби зараз рішилися: зараз вибрали собі парцелі, зараз підписували контракти, даючи завдатки і зараз продавали свої маєтки. Ще й радив, щоби вже тепер завдаткували корабельні карти, бо він був також аґентом корабельної лінії між Гамбурґом і Ню Йорком.

— Отже котру парцелю возьмете? — жид спитав Мороза, котрий сидів коло него праворуч.

(Дальше буде).

народу нашого“ — політична еміграція”...

Після цих тирад 30-міліонова Україна може лягати спокійно спати, бо **всі знатимуть**, що за кордоном є оттакі „страшні й небезпечні” люде, що пишуть подібні відозви. Бо 30 міліонів, — **мовлять**, — труп, а кілька **тисяч** розпорошених **емігрантів визволять** Україну. Замісць бадьорости, отакі заяви можуть внести тільки розчарування, а на Україні викликати в одних ілюзії щодо сили „страшних і небезпечних” з еміграційної ради й присипляти **активність** мас, а в інших будити підозріння: **з якими силами** збираються ці політики **визволяти** Україну і будувати незалежну державу?

Вже нехай би писали такі відозви по **українськи**. Але головна закордонна „просвіта” вирішила „просвітити” ще й Европу: видрукувала свою відозву по французьки. Прочитавши цей документ еміграційної ради, західно-европеєць знизує плечима й навіть при всій симпатії до українського руху каже, що українські патріоти свою справу **власними словами** в землю закопують. Бо наша еміграція не може визволити своєї батьківщини: вона може тільки **допомагати** процесові визволенлення свого народа на своїй території. А таким перенесенням центру ваги визвольної боротьби з України на еміграцію наші міщанські політики жертвують **дійсні** інтереси українського масового руху своїм дрбним примхам, безтактичній самореклямі й **цим** дизорієнтують не тільки українське суспільство, а ще й дискредитують український рух в очах чужинців. Треба памятати, що в політичних відозвах не до речі сказане **слово** іноді може більше пошкодити руховій, ніж навіть поразка на фронті.

Такі невідповідальні декляраціі УНР-ських політиків з їх самозакоханістю, з їх любовю до порожніх, беззмістових фраз можуть **дійсно** довести до того, що свідоміші елементи на Україні просто зненавидять слово „еміґрація”.

Негромадянським способом повстала до життя оця „головна еміграційна рада” й очевидячки інших метод діяльности, як просвітянсько-хуторянських, від неї й чекати не можна. З цими методами пустих фраз, з самохвальними „універсалами” й відозвами, замісць реальної роботи, з наівно-хуторянською „інформацією світа” просвітянський віз ще й 50 років стоятиме на тім самім місці.

Тільки **новий дух**, інші, далекі від „просвіти” методи політичної роботи можуть забезпечити нас від повторення харківських процесів. Тільки виховання **вільних**, твердих характерів, вироблення чуття особистої гідности й політичної відповідальности в людях може примусити ворога нас шанувати. В 1920 році в місті Гайсині на Поділлі, коло обплутаної колючим дротом „чеки”, на фасаді якої було написано „трепещите” (тоді ще не було „українізаці”), бачив я групу простих селян, яких вели на смерть. Як гордо, з яким презирством дивилися ці люде на своїх катів! Із звязаними руками один із них плюнув в обличчя якомусь чекістові, сказавши: „Іди собі в Москву, годі, вже наїлись нашого хліба й напились нашої крови!” Таких людей большевизм на суд не ставить, а просто нищить у льохах „чека”.

Звичайно, не кождий може бути героєм. Але той народ, що бореться за свою свободу, повинен особливо розвивати в собі якости борця, культивувати силу характеру, вірність ідеї, чуття відповідальности перед сучасністю й будучністю.

Харківський процес показує, що самого чуття патріотизму не вистарчає для того, щоби бути політичним провідником. Для успіху в боротьбі потрібні реальні засоби, окрім ясної мети потрібна ще й **сила характеру, натура борця**, що, при всіх, навіть найтяжчих обставинах не дасть своєї ідеї на поталу й на глум ворогам.

Треба не забувати, що Україна вже пережила добу „просвіти”, добу „будительства”.

Для досягнення нашої сучасної мети зовсім не вистачає примітивних засобів. Не хочемо висловлювати докору на адресу засуджених у харківському процесі, які всеж не мало зробили для українського національно-визвольного руху, але в інтересі дальшої успішної боротьби українського народа за визволення мусимо зазначити: на **превеликий жаль**, ми не можемо навчитися у керовників СВУ правильних метод політичної роботи й боротьби.

На жаль, наші закордонні просвітяне не хочуть цього зрозуміти, й у методах своєї праці не думають робити ніяких змін, обмежуючись, як і раніше, голосними фразами, молебнями, „універсалами”, панахидами та демонструванням мощів, мумій і інших реліквій, яким місце в археольогічних музеях, а не в реальній визвольній боротьбі поневоленого народа.

(„Соціял-Демократ”).

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН.

Попис діточої школи.

Нюгейвенська громада числить около 700 родин, але дуже мале число дітей ходить до української школи. Щоби сьому зарадити, шкільний комітет почав більше думати про школу і спільно з церковним комітетом рішили дати дітям Вільну Школу, значить школа служить усім дітям без огляду на переконання чи погляди їх родичів. Показалось, що дітей справді богато, бо від лютого до червня прибуло до школи 70 дітей. Побачили родичі, що школі не повинно ходити про політику, а про науку, бо наука, культура, просвіта, це найбільше майно, яке ми можемо дітям дати. З української школи діти виходять моральні, чесні, уміють пошанувати старших родичів, пізнають свою націю та рідну батьківщину, відки ми походимо, та виробляються на правдивих Українців.

Дня 22. червня відбувся на закінчення шкільного року у церковній гали діточий попис 1, 2, і 3 кляси. Галя була переповнена родичами, гостями й дітьми. Попис отворив о. Р. Волинець. Учитель Шавінський у короткій промові змалював присутним ціль школи, науки та добробуту молодіжи українського цвіту. Його промову саля приняла оплесками. Відтак п. учитель Шавінський почав шкільну програму. Програма досить богата. Було аж 40 точок. Діти читали, писали, вірші щебетали, відповідали на питання з історії України, відспівали вязанку українських пісень і віддеклямували кілька деклямацій. Згадати треба гру на пяні школярки Федишин, деклямацію М. Бурбели, гру на пяні Василя Ґіна, гру на скрипці М. Письменного, П. Федишина й И. Ковальчука.

Програму закінчено розданням репорт-карт та свідоцтв.

К. Марущак.

ПОДЯКА.

Я, низше підписаний, член 206 відділу У. Н. С. у Вунсокеті, Р. Ай., складаю сердечну подяку урядови Союза за уділенне мені допомоги в сумі 50 долярів з фонду запомогового.

Семен Бухтик.

В БЕЗКОНЕЧНІЙ ЧЕРЗІ.

Сімнацятий день розправи УВО.

Переслухання свідка комісаря Чеховського ще продовжувалось і дня 17 червня. На запит д-ра Ганкевича, чи поліція, яка перед отворенням „Східних Торгів” знала, що буде замах УВО., як це зізнав директор „Східних Торгів” Оржеховський, слідила за обв. Бідою, свідок відповідає, що ця справа йому невідома. Далі обор. д-р Ганкевич випитує обв. Колодзінського, на якій підставі поліція зразу підозрівала, що це він дав обв. Біді валізу з вибуховим матеріялом, обв. Колодзінський відповідає, що поліція зразу вмовляла в нього, що він вже „засипаний” що поліції вже відомо про його участь у замаху на „Східні Торги” та що для нього є одинокий вихід — признатись до всього. Але потім, коли він до нічого не признавався, а поліція довідалась, що підчас вибуху бомб Колодзінський був при війську, а не у Львові, тоді його залишили в спокою. Далі виявляється, що обв. Біду арештовано на підставі зізнань обв. Онишкевича, чи Качмарського.

Обв. **Крушельницький** заявляє, що все те, що поліційні свідки говорили про його плянований виїзд за кордон і байдужність до помсти УВО не відповідає дійсности. Крушельницький твердить, що про ніякі особисті ні родинні справи він на поліції не зізнавав.

Свідок не відповідає нічого.

Свідок **Білевич,** комісар поліції, під присягою зізнає більш менш те, що й інші поліційні свідки. Він твердить, що „Гуртак” це Попадюк, бо на це вказують два факти: пізнання Попадюка на фотографії обв. Наорловичем і мапи, про які говорив Наорлевич, що вони є в „Гуртака”, а їх найдено в Попадюка. Комісар Білевич заявив, що обвинувачені признались до приналежности до УВО добровільно, їх ніхто не бив, не грозив і все те, що говориться про биття є неправдою. Свідок цей потверджує, що перед вибухом бомб поліція знала, що УВО готує якийсь замах на „Східні Торги”. На запит обор. Ганкевича, кому властиво обв. Наорлевич підчас переслухання показував плян нападу на коміс. Федунішина, свідок не вміє відповісти, хоч всі попередні поліційні свідки твердили, що цей плян показувано якраз Білевичеві.

Обор. Ганкевич: Чи всю цю справу з плянованим замахом на ком. Федушінина ви трактували в слідстві поважно?

Свід.: Дуже поважно.

Д-р Ганкевич: Бо пан прокуратор ні!

Шкода нашего Влодзя!

Д-р Ганкевич: Ви пане свідок, знали брата обв. Біди. Чому тоді, як він застрілився, ви сказали: „Шкода нашего Влодзя!”?

Предс. триб.: Ухиляю це питання.

Свідок: Пощо пан меценас оповідає такі неправдиві історії.

Д-р Ганкевич: То не історії, то факти. Предсідник трибуналу перериває питання оборони і підозріла справа між братом обв. Біди, та поліцією, та справа самовбийства Володимира Біди, якого поліції чомусь було шкода, залишилась невияснена.

На запит обор. д-ра Старосольського свідок відповідає, що поліція знала плянований замах УВО на „Східні Торги” 2 тижні перед відкриттям „Сх. Торгів”, що повідомляла про це дирекцію Торгів і вислала велику скількість агентів, які мали перешкодити замахові.

Обв. **Біда:** Свідок твердить, що поліція не слідила за мною перед вибухом, а я дам свідків, що цілих 4 місяці перед вибухом поліція слідкувала за моїм кожним кроком і як я вернув з Городка, то поліція, хоч не знала від арештованих членів УВО, де я мешкаю, то зараз найшла мене й арештувала.

Свідок мовчить.

Анонім сам до себе.

Обв. **Біда:** Ви, пане комісар, переводили ревізію в домі Махницького ще місяць перед вибухом бомб. Чи не моглиб ви сказати, на якій підставі переведено цю ревізію?

Свідок: На підставі анонімного листа.

Обв. **Біда:** Я знаю, що цей анонімний лист ви писали самі до себе, щоби найти підставу до ревізії. У вязниці ви самі признались обвинуваченим, що цей анонімовий лист був писаний вашою рукою!

Свідок цинічно сміється і вдоволено оглядається на ком. Чеховського.

Як виглядали „добровольне зезнаня” членів УВО.

Обв. **Терещук:** Чи ви, пане комісар, памятаєте, як мене били і я від побоїв не міг ходити, а ви підіймали палицю і примушували скакати через неї і вчили танцювати навкола крісла?

Свідок **Білевич: Я сам танцювати не вмію, отже як я міг учити вас танцювати?**

Обв. **Попадюк:** Чи ви пане комісар, пригадуєте собі, як ви показували мені одну сторінку писаних зізнань, у яких Махницький не признався до нічого і сказали: „Це зізнав Махницький, доки ми його не били”, а потім показали 4 сторінки писаних зізнань також Махницького, у яких він уже признався до вини і заявили: „А це зізнав Махницький після цього, як ми його били і так ти мусиш признатись до всього, бо будемо бити, а хоч ти в суді скажеш, що я тебе бив, то я усміхнуся, обернуся і скажу, що це все брехня і хто мені що зробить”?

Свідок: Такої ситуації не було! То брехня!

Обв. **Наорлевич:** Чи ви памятаєте, як ви приложили мені револьвер до чола і примушували заявити, що фотографія Попадюка, це фотографія „Гуртака” і грозили, що як не признаюсь, то завтра буду на Личакові, а ви скажете в суді, що я кинувся на вас і ви боронились.

Предс. триб.: Чи пан Білевич сам вас бив?

Наорлевич: Пан Білевич бив мене найбільше, тягав за волося так, що я місяць не міг спати.

Обв. Кирилюк: Пан Білевич був одним з тих, що мене били, після цього я не міг ходити і лежав в постелі, а Білевич стягнув мене з ліжка і кричав: „Псякреф! Мусіш беґаць!” і грозив, що як не признаюсь, то в ночі знов будуть бити. Після тої погрози я не спав цілу ніч, бо боявся, що будуть нові тортури.

„Бадане другеґо стопня”.

Обв. **Онишкевич:** Коли я не хотів сказати того, чого вимагала поліція, то пан Білевич крикнув до агентів: „Дацъ му бадане другеґо стопня”, і мене почали бити.

Свідок: То все неправда, то все видумане! (Свідок сміється).

Після перерви доповнював зізнання агент Радонь, при чім на просьбу д-ра Ганкевича, лава присяглих переглянула мапу УВО, що відноситься до пляну замаху на комісаря Федунішина.

Після кількох питань оборони в справі Попадюка, зізнає **комісар поліції Івасів, знавець справ УВО.**

Перед присягою оборонець д-р Ганкевич скептично заявляє, що оборона не вимагає присяги цього знавця, але предсідник заприсягає Івахова, після чого він зізнає: „УВО повстала 1920 року з ініціятиви Головної Ради Корпусу Січових Стрільців. На чолі УВО станув б. отаман С. С. Коновалець, а членами є не тільки б. С. С. як Мельник, Матчак, Чиж але богато старшин б. Галицької Української Армії. В другому стані розвитку УВО підлягала диктаторові Петрушевичеві, якому треба було тайної військової організації. З наказу Петрушевича 1923 року УВО почала саботажову акцію проти Польщі, бо диктатор переконався, що всі паперові ноти, протести, меморіяли не помагають, якщо військові елементи не заактивізують українського населення.

Підчас перших виборів до польського сойму робота УВО мала величезне значіння, але акцію УВО і Петрушевича паралїжувала реалістично настроєна ґрупа урядовців під проводом Твердохліба і Яцкова. Убивство Твердохліба було катастрофою для угодової ґрупи і початком її упадку. але рівночасно тоді скріпилась акція польської поліції проти УВО. У звязку з тим Коновалець мусів утікати до Німеччини, а в Галичині лишилась тільки краєва команда. Після того, як антанта признала Галичину Польщі, Петрушевич став „більшевицьким експонентом”, а це довело до розриву з Коновальцем, який провадив УВО самостійно, а Петрушевич зорганізував окрему „УНРО” з орієнтацією на Харків і між цими організаціями почалось суперництво. Революційна організація Петрушевича, після кількох невдалих виступів й арештовань учнів її членів, стопилася і була зліквідовавна. Лишилась тільки УВО У Празі обєднались ґрупи націоналістів і створили „Організацію Українських Націоналістів”, яка підтримувала УВО. На конґресі українських націоналістів у Відні у березні 1929 р. вибрано управу й установлено програму та приступлено до видавання „Розбудови Нації”, як органу організації. Організація українських націоналістів поставила собі за ціль безкомпромісову боротьбу за Самостійну і Соборну Україну, тому протиставить себе акції „Петлюрівщини”.

Далі Івахів читає уривки статтей „Сурми” для характеристики ідеольоґії УВО та українських націоналістів. Ком. Івахів твердить, що УВО приготовляє повстання проти Польщі у недалекому часі, при першій сприяючій нагоді, а не в далекій будуччині, як це зізнавали обвинувачені.

Прок. Ліпш ставить внесок, щоби дальша розправа **провадилась** тайно, тому, що ком. Івахів читатиме нелеґальну „Сурму”. та інші тайні документи.

Оборонці, д-р Ганкевич, д-р Шухевич і д-р Старосольський мотивують безосновність цього внеску, тому, що „Сурму” вже і так читалось в цій розправі в суді, але прокуратор боронить свого внеску, трибунал удається на нараду, і по нараді бесідник трибуналу оголошує, що трибунал **не прихилився до внеску прокуратора,** та що розправа далі буде явна, що означає нову побіду сборонців.

(„Діло”).

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА.

Дня 12 липня померла Катерина Дроздова членица братства св. Арх. Михаїла, від. 213 У. Н. Союза в Байон, Н. Дж. Покійна пролежала хворою кілька місяців на параліж, з чого не видужала. Мала 57 років віку. Родилася на Великій Україні в київській ґубернії. До братства й У. Н. Союза вступила дня 24 мая 1920 року.

Покійна лишила мужа вдівцем і двоє дітей замужних. Похорон відбувся 14 липня в годині 2.30 пополудни з православної церкви в Брукліні, Н. И.

Братство св. Арх. Михаїла, від. 213, жалує, що не могло виступити ціле і зробити їй ту останну прислугу, котра покійній належалась.

Нехай буде земля їй пером.

Микола Путас, секр.

БАНКИТИР УМЕР

Комедія з сільського життя на три дії.

Виступає в сій штуці 14 осіб. — Ціна 35 центів.

Замовлення слати до книгарні „Свободи“.

"SVOBODA"

81-83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

СКРЕНТОН, ПА. Тов. Усп. Пресв. Богородиці, від. 123, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, 20 липня, в гали церковній при Норт Мейн і Гавол стріт, точно в годині 2-ій пополудни. Кождий член повинен явитися на мітінґу, бо контроля буде здавати справоздання за перших 6 місяців. — Мих. Волощук, предс.; Дм. Драган, кас.; Мих. Годованець, секр.

ПАЛМЕРТОН, ПА. Бр. св. О. Николая, від. 369, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що піврічний мітінґ відбудеться в суботу, 19 липня, в годині 6.30 вечером, в гали церковній. Проситься довгуючих членів вирівнати залеглости, бо інакше будуть суспендовані. Контр. комісія здасть справоздане за пів року. Будуть й другі справи до полагодження. Не явившийся член буде караний 25 ц., а урядник 50 ц., після статута. — І. Климишин, предс.; М. Куба, секр.

МЕКАДУ, ПА. Бр. Сош. св. Духа, від. 7, повідомляє, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, 20 липня, в годині 4-тій пополудни, в гали церковній. Проситься всіх членів прийти на сей мітінґ. Не явившийся член заплатить кари 1 дол., а урядник 2 дол. — Андрій Капітула, предс.; Петро Пухир, секр.

СКРЕНТОН, ПА. Тов. Вільна Україна, від. 176, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20 липня, в годині 2-ій пополудни, в Укр. Гор. Клюбі, 610 W. Lackawanna Ave. Проситься членів прийти на збори в означенім часі. Збори тому відбудуться в неділю, бо в суботу секретар і касієр працюють. — Р. Рубльовський, секр.

ТАВНТОН, МАСС. Тов. ім. Т. Шевченка, від. 122, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 20 липня, в товариській гали, 14 Maple Ave. Проситься прийти на сі збори, бо є важні справи до полагодження. Кождий член повинен вирівнати свої вкладки. — І. Пашкович, секр.

НЮ ГЕЙВЕН, КОНН. Тов. Любов, від. 370, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, що звичайні місячні збори відбудуться в неділю, 20 липня, в годині 1-ій пополудни, в гали церковній, 127 Парк ул. Проситься всіх членів явитись на час, бо буде пару важних справ до полагодження, а довгуючі мають прийти і заплатити свої залеглости, бо довгуючі будуть суспендовані. — К. Марущак, предс.; Н. Рошко, кас.; Й. Децембер, секр.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. Уряд відділу 288 повідомляє своїх членів, що звичайний мітінґ відбудеться 20 липня, точно в годині 1-ій пополудни, в тій самій гали де все. Проситься всіх членів явитись на сім мітінґу, бо є важні справи до полагодження. Треба обговорити справу двайцятьлітного ювилею нашого відділу і покінчити справи з піврічного мітінґу. — Іван Малицький, секр.

ЛОРЕЙН, О. Бр. св. Ів. Хрестителя, від. 34, повідомляє всіх своїх членів і членкинь, місцевих і позамісцевих, що місячний мітінґ відбудеться в неділю, 20 липня, зараз по Сл. Божій, в гали церковній, 31 Чарлстон евеню. На сей мітінґ має явитись кождий член і членкиня, бо є важні справи до полагодженя. Довгуючих членів і членкинь довший час, як не зложуть своїх вкладок на сім мітінґу, будуть виключені з членства. Не явившийся член заплатить кару після ухвали на мітінґу. — Ів. Бандирський, предс.; Ів. Гіль, кас.; Ів. Чмирид, фін. секр.

ОЛИФАНТ, ПА. Бр. св. Кирила і Методія, від. 86, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, 20 липня, там де все, зараз по Сл. Божій. Проситься всіх прийти на означений час, бо маємо досить важних справ до полагодження. Буде піврічне справоздане урядників і контр. комісії. Мається вирішити справу рек. секретаря, котрий зрезиґнував. Напоминається довгуючих членів, щоби прийшли на сей мітінґ і вирівнали свої залеглости, бо наразяться на суспендоване. Новий членів і дітей будеться приймати без вступного, отже користайте з сеї нагоди. — Гр. Сайкевич, гол.; Т. Мороз, кас.; П. Саламаха, секр.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ. Тов. ім. Тараса Шевченка, від. 42, повідомляє своїх членів і членкинь, місцевих і позамісцевих, що місячні збори відбудуться в неділю, 20 липня, в гали У. Н. Дому, 237 Hope Ave., в годині 2-ій пополудни. Довгуючі повинні вирівнати свої залеглости. На тих зборах будемо приймати нових членів без оплати вступного. — Вол. Лелет, предс.; Мих. Гуцалюк, кас.; М. Федорів, фін. секр.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ. Тов. Запорожська Січ, від. 342, повідомляє всіх своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, 20 липня, в годині 1.30 пополудни. Проситься всіх членів прибути на сей мітінґ, бо буде справоздане уряду за минувших 6 місяців і богато інших справ до полагодження. Ті члени, що суспендовані в червні, щоби сповнили свою належитість, то будуть приняті наново. Довгуючі члени мають вирівнати свої належитости, бо інакше будуть суспендовані. — М. Дмитрів, пр.; Н. Клебан, кас.; І. Маркович, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Бр. св. Володимира, від. 130, повідомляє своїх місцевих і позамісцевих членів, що піврічні і місячні збори відбудуться в суботу, 19 липня, точно в годині 8-мій вечером, в У. Н. Домі, 217 Іст 6-то вул. Проситься всіх членів явитись на зборах на означений час. Уряд здасть піврічне справоздання і будуть інші справи до вирішення. Будемо приймати нових членів до Братства і У. Н. Союза, тому інтересовані повинні привести з собою нових членів. — Николай Марків, рек. секр.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ. Запорожська Січ ім. Б. Хмельницького, від. 245, повідомляє своїх членів, що піврічний мітінґ відбудеться в неділю, 20 липня, в годині 2-ій пополудни, в гали Укр. Церкви, 18 Вудлян стріт. Повинністю членів є явитись на мітінґу і вислухати справоздання контр. комісії за пів року, та дати відповідні директиви на будуче. — Ф. Мозовіта, гол.; І. Музика, скарб.; В. Гасій, секр.

Пані (до наймички, яку хоче приняти на службу): Чому вас відправили з останньої служби?

Наймичка: Сказали, що я не мию дитини.

Синок: Мамо! — Хай мама задержить цю няню!

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ І ФОТОГРАФІЙ ЧЛЕНІВ І ВІДДІЛІВ ДО КАЛЕНДАРЯ У. Н. СОЮЗА НА РІК 1931.

Календар У. Н. Союза, який розходиться у многих тисячах примірників, є найліпшим середником до оголошувань поміж американськими Українцями. Хто має який бизнес, а залежить йому на тім, аби про нього знало як найбільше людий, повинен дати своє оголошенне до календаря У. Н. Союза. Ціни є вельми приступні, зваживши, що наклад буде виносити 20,000 примірників. Ціла сторона 34 кв. цалів, коштує $30.00; половина $15.00; чверть $10.00; осьма часть $5.00; перша і послідна сторона в части оголошень по $35.00. Хто хотівби в своїм оголошенню помістити також і фотографію чи то свою чи свого бизнесу, мусить прислати з неї готову до друку клішу; коли ні, то поносить кошт виготовлення такої кліші з фотографії, то значить, що його оголошенне буде о стільки дорозше коштувати, скільки виносить кошт виготовлення з фотографії друкарської кліші.

Текст оголошень мусить находитися в редакції по день 30 серпня б. р. Гроші за оголошення належить посилати рівночасно. Оголошення на кредит безусловно не будуть друкуватися.

ФОТОГРАФІЇ БРАТСТВ І ТОВАРИСТВ. Відділи У. Н. Союза, а також кружки співацькі і театральні, школи, банди, які є при відділах У. Н. Союза (коли який кружок, співацьке товариство і т. п. не есть при відділі У. Н. Союза, таких після ухвали не будеться поміщувати у календари), хотілиб, аби їх фотографії були поміщені в календари на 1931 рік, зволять їх прислати на адресу „Свободи“ найдальше по день 30. серпня б. р. Рівночасно проситься прислати з фотографією чек або моні-ордер, виписаний на імя „Свободи“ на суму $10.00. Сі гроші ужиється на покритте коштів виготовлення з фотографії друкарської кліші. Місце в календари безплатно.

Всі фотографії мусять бути добре опаковані.

Всі письма належить адресувати:

"SVOBODA"

81-83 GRAND ST., або P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

Кілько є дурнів.

— Чи ви зауважили, скільки дурнів ходить по цьому світі?

— О, так! І то вам ще скажу, що є ще один більше ніж ви думаєте.

ЧИСТОТА У ШВЕДІВ.

Шведи, як і їх свояки Норвежці це справжні демократи. Вони маломовні, але Норвежців перевищають іще надзвичайним змислом порядку та чистоти. Можна би про них сміло сказати, що вони Голяндці півночі. Про чистоту дбають не лише вдома в кімнатах, у кухні, але й у передсінках, чого в інших народів не буває. Про чистоту дбають Шведи й на дворі та не менше на вулицях, але і в публичних місцях. Що незвичайно мило вражає чужинця в Швеції це просто взірцева чистота на залізничих двірцях, у залізничних ваґонах і готелях. А це дуже важне, бо колиб чужинець і ніде не поступав, то на двірець, до готелю, до залізничних ваґонів мусить поступити. Шведські ваґони, хоч не є такі виставні та вибагливі як німецькі, то вражають чужинця своєю миловидністю і вигодою. Ваґони в більшости поздовжні, з широкими сидженнями, що і в третій клясі вибивані матерією та на пружинах. В кождім ваґоні зараз при вході є орієнтаційні мапки, де визначений напрям поїзду. На табельці визначені всі більші стації, так що хто вміє читати, не мусить наприкрюватися питаннями своїм сусідам. Подорожний потребує лише глянути, чи в табельці є назва його стації, а як найде ї може спокійно сідати.

Чистота возів, як уже сказано, взірцева. Між кождою більшою стацією приходять помивачі, які не лише все втирають порохи, але й дбають про чистоту вотерклозетів. У ваґонах є все, що культурній людині потрібне для чистоти й гигієни. У вотерклозеті не лише що просторо, але й є плинне мило в друшкуватих посудинах, рушників у сховці з десять, щітка до одягу та обуви. Словом можна до кількох хвиль прийти із залізниці чистим наче не з довгої подорожі. Шведи на це дуже уважають, щоби в товаристві являтися взірцево чистим.

Ще більша чистота в шведських готелях, навіть і найменших. Шведи взагалі не занечищують ані вулиць, ані домів, ваґонів, публичних місць і т. д.

Синок: Знає тато, що я навіть не крикнув у дентиста!

Батько: Так? — То маєш доляра, якого я тобі обіцяв. А чи довго лікар виривав тобі зуба?

Синок: Ні — бо дентиста не було дома!

—o—

Актор (розмовляє телефоном із крамницею): Я замовив дванацять китиць цвітів, а ви привесли мені лише десять. Публика подумає, що моя слава гасне.

—o—

DO YOU KNOW WHY - - A House Dweller Will Pity A Flat Dweller?

Drawn for this paper. By Fisher

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.